

RESTAURAREA COROANEI REGALE DIN SATUL GALEȘU, COMUNA POARTA ALBĂ, JUD. CONSTANȚA, CARE ASTFEL A SUGERAT ANALOGIA CU COROANA REGINEI NEFERTITI*

Dimitrie Vicovanu

The restoration of the Romanian antique crown from Galeșu, Constanța county

Summary: Among the pieces displayed at the Exhibition of Ancient Romanian Treasures held at Petit Palais in Paris, 1970, there was one named „the muff”. This much wrinkled, quasi-tubular object, dating from the end of the Geto-Dacian bronze era, made out of thin natural gold foil having a thickness of under 0,5 mm, was restored prior to being exhibited. A special technique, first used at the Roman-German Museum in Mainz, Germany, was adopted, in order to avoid stretching the thin gold foil. After restoration, the „muff” turned to be in fact a crown having the base narrower than the top and the cylindrical walls curved towards the inside.

The simple and slender shape achieved after restoration could fit easily both a child and an adult head. This was the first royal crown from the Geto-Dacian bronze era found on the Romanian territory, being the oldest discovered so far in the Romanian history. This particular crown was first published in the **Gold Treasures in Romania** catalogue which mentions a second royal crown, found also at Galeșu, which means that the crowns belonged to a royal family. Until now, the ancient Romanian crowns have no known similarity other than with the crown of the Egyptian queen Nefertiti, depicted on the painted limestone bust dated 1350 B.C. and exhibited in the Egyptian Museum in Berlin, Germany.

Keywords: restoration, crown, gold, Romania,

Cu ocazia efortului la nivel național de a se organiza la Paris cea mai importantă expoziție a tezaurilor antice ale României¹ în 1970 (care a prefațat întâlnirea președintelui României cu cel al Franței – Georges Pompidou), subsemnatul am fost listat între autorii catalogului, dar am lucrat și la restaurarea unor piese de aur, în limita timpului acordat, la

* Dimitrie Vicovanu, „Vicovanu Antiques Restorers Co., New York”- fondatorul Laboratorului Zonal de Restaurare din Moldova, Iași, Palatul Culturii.

¹ *Tresors de l'art ancien en Roumanie*, Petit Palais, Paris, 25 mai-1er septembre 1970.

Banca Națională a României, unde s-au adunat toate piesele selectate din toate muzeele țării.

Între altele, piesa listată în catalogul expoziției la nr. 104 sub denumirea de „Manșon” (ilustrația A), descoperită la Galeșu în 1951, epoca bronzului, inedit, de la Muzeul Național de Antichități, București, cu inv. nr. AV 273. După întoarcerea de la Paris a patrimoniului expoziției și organizarea Muzeului de Istorie a României în fostul Palat al Poștelor, piesa respectivă a intrat definitiv în expoziția de Tezaur din subsolul special amenajat, unde am restaurat la fața locului și alte piese importante.

Așa zisul „manșon” mi s-a părut de la bun început impropriu denumit² pentru că, fiind foarte șifonat abia putea intra pe un braț uman; proiectând pe o hârtie conturul bazei și cel al părții opuse cu un creion și apoi măsurând lungimea celor două cercuri rezultate, a reieșit că avem în față o adevărată „Coroană Regală”, de formă cilindrică, cu pereții arcuiți spre interior, cu o bază mai mică și cu partea de sus mai evazată.

Cu permisiunea lui Radu Florescu, directorul adjunct al Muzeelor din Consiliul Muzeelor și Comisionar al Expoziției, subsemnatul am pornit la restaurarea adevăratei forme a numitului „manșon”; am utilizat o tehnică de lucru care să nu permită întinderea foii de aur ce ar duce la deformarea obiectului, tehnică pe care mi-am însușit-o la Laboratorul Muzeului din Mainz, Germania: cu spatule de diferite forme din lemn de tei (folosite la modelarea ceramicii), am presat cutele și faldurile puțin câte puțin, de la bază în linie verticală către partea opusă de sus, lucrând prin interior și având contra pe partea opusă o piesă curbă de lemn de tei făcută cu mâna în relație cu curbura exterioară a piesei. Metoda de a lucra pe verticală și de a îndrepta cutele puțin câte puțin și nu definitiv, avansând în jurul „cilindrului”, a fost adoptată pentru a se evita apariția tensiunilor de paralaxă în peretele de tablă ce ar duce la cute largi de contorsionare, foarte greu de eliminat. După circa cinci ture de lucru împrejurul piesei, care au durat trei zile, „manșonul” de la Galeșu a devenit „Coroana Regală” (ilustrația B), însă catalogul de la Paris ieșise de la tipar cu prima denumire. După ce a fost așezată în Expoziția de tezaure din Muzeul Național de Istorie a României³, piesa a fost etichetată definitiv cu adevăratul ei nume de „Coroană Regală”.

² *Ibidem*, catalogul expoziției, vezi foto nr. 104.

³ Ștefan Burda, *Tezaur de aur din România*, Editura Meridiane 1979, foto 43.

Dar catalogul lui Ștefan Burda⁴ vorbește despre o a doua coroană regală de la Galeșu, despre care nu am avut nicio informare până am așezat-o în expoziție pe cea restaurată; deci a fost găsită ca o pereche și este descrisă în catalogul respectiv în mod identic cu prima: de formă cilindrică, cu zona mediană lin arcuită spre interior, cu partea superioară mai evazată decât baza; coroanele au un ornament simplu: două registre sus și jos formate din trei șiruri de „perle” realizate prin batere dinspre interior cu un poanson cu capul semisferic, în tehnica „au repoussé”.

Cu ocazia restaurării formei originale a piesei de la Galeșu, putem preciza și unele remarci tehnice: grosimea egală a pereților coroanei de sus până jos, de circa 0,5 mm (cu ajutorul instrumentelor oferite de Banca Națională a României din strada Lipscani); foaia de aur natural de 23,8 K nu prezintă nici o linie de sudură; având înălțime de 15,4 cm și de grosimea menționată, nu se poate realiza nici astăzi prin turnare un asemenea obiect, aurul topit răcindu-se înainte de a mai fi suficient de fluid ca să poată umple întreaga cochilă de turnare, așa cum mi-au confirmat specialiștii de la tezaurul Băncii Naționale.

Astfel putem vorbi despre realizarea excepțională a Coroanei Regale de la Galeșu care așteaptă rezolvarea „misterului tehnic” pe care l-au cunoscut bijuterii din etapa finală a bronzului geto-dac.

În afara acestui aspect extraordinar, coroana restaurată relevă cea mai elegantă linie arhitecturală a unui obiect de aur, prin simplitatea formei și plinătatea strălucirii aurului, enigmatică tehnologie reducând posibilitatea imitării unei astfel de coroane; diametrul diferit al bazei față de evazarea părții de sus permite așezarea coroanei pe orice fel de mărime a capului unei persoane, chiar de la o generație la alta, chiar de la un tânăr la un om matur, având curbura mediană.

Tot în legătură cu problema tehnicii aurului: dacă inițial s-ar fi turnat un cilindru cu pereții mai groși permițând fluiditatea optimă a metalului topit ca să intre în toată forma, iar apoi prin bătaie cu ciocanul să se întindă părțile evazate, desigur acest procedeu ar fi dus la realizarea aceleiași coroane, dar în acest caz grosimea pereților coroanei nu ar mai fi fost aceeași în toate zonele; zona mai bătută spre evazare devine mai subțire.

Din informațiile ce la avem, coroane regale din aur de tipul celor de la Galeșu nu s-au găsit altele nici în România, și nici prin alte părți; ca

⁴ *Ibidem*, p. 18-19.

aspect general ne-am putea referi doar la bustul reginei egiptene Nefertiti din colecțiile Muzeului Egiptean din Berlin, descoperit la Tell el-Amarna, vechiul Akhetaton din Egiptul de mijloc, și datat în 1350 î.C.; celebrul bust a fost făcut din calcar pictat⁵ și judecând după linia subțire care limitează baza coroanei, am putea presupune că aceasta ar fi fost făcută dintr-o foaie de metal, poate din aur. Coroana reginei Nefertiti (ilustrația C) are eleganța liniilor simple, dar de formă tronconică și cu pereții nearcuiți, necesitând două clape laterale ce se opresc pe urechi ca să nu alunece în jos. Dintre multele coroane egiptene din toate dinastiile egiptene enumerate de http://en.wikipedia.org/wiki/Crowns_of_Egypt, coroana reginei Nefertiti este cea mai apropiată de coroanele de la Galeșu și se înscrie cam în aceeași perioadă de timp, dacă nu ceva mai nouă.

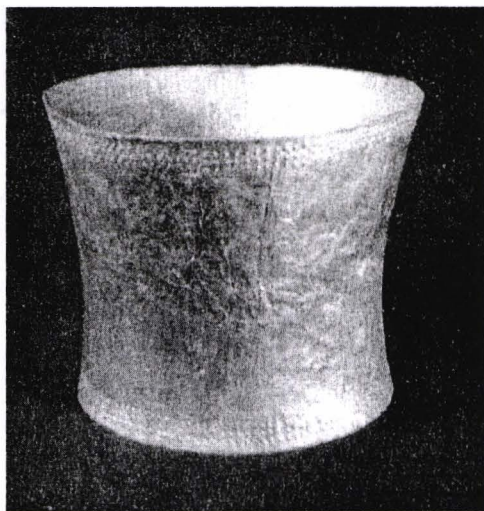
Perechea coroanelor regale de la Galeșu presupune desigur existența unei organizații locale prestatale de la Marea Neagră la sfârșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului, marea devenind un important vehicol al legăturilor cu alte civilizații. Coroana, ca simbol al puterii capetelor încoronate se relevă astfel pentru prima dată pe teritoriul României⁶.

⁵ *The New Encyclopedia Britannica*, vol. 8 *Micropaedia* 15 Ed. p. 58

⁶ Denumirea dată astăzi de coroană pentru obiectul ce simboliza în vechime **PUT**erea **CAP**ului unei persoane sus-puse sau foarte importante, are în româna foarte veche și în „latina vulgară” a românilor denumirea de **POT-CAP**; Dogii Veneției purtau un *pot-cap*, simbol al puterii; vezi lucrarea cu nr. 12 din seria **Audiatur et altera pars/Pledoaria pentru apărarea limbii române** de Lucian G. Costi, sub tipar. Lucrarea se află reprodușă în prezentul volum.

A

B

C

Ilustrații:

- A. Coroana înainte de restaurare.
- B. Coroana după restaurare.
- C. Capul încoronat al reginei Nefertiti.